

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Ján Furman

Edukačné projekty v náboženskej výchove

2014

Publikácia bola vydaná a financovaná z prostriedkov ESF
v rámci národného projektu Profesijný a kariérový rast
pedagogických zamestnancov.
ITMS kód projektu 26120130002
ITMS kód projektu 26140230002

Edukačné projekty v náboženskej výchove

Ján FURMAN

Bratislava 2014

Názov:	Edukačné projekty v náboženskej výchove
Autor:	Mgr. Ján Furman
Recenzenti:	PaedDr. Ing. Peter Orendáč, PhD. Mgr. Juraj Kredátus, PhD.
Vydavateľ:	Metodicko-pedagogické centrum v Bratislave
Odborná redaktorka:	Mgr. Terézia Peciarová
Grafická úprava:	Ing. Monika Chovancová
Vydanie:	1.
Rok vydania:	2014
Počet strán:	50
ISBN	978-80-565-0377-5

OBSAH

Úvod	5
1/ Projektové vyučovanie	6
1.1 Ciele, princípy a kritériá projektového vyučovania	9
1.2 Prednosti a úskalia projektového vyučovania	10
1.3 Typy projektov	12
1.4 Etapy realizácie projektového vyučovania	13
1.5 Individuálny projekt	19
2/ Projektové vyučovanie v predmete náboženstvo/náboženská výchova	22
2.1 Ukážky projektov v náboženskej edukácii	24
Zoznam bibliografických odkazov	50

Úvod

Nová koncepcia vzdelávania v predmete náboženstvo/náboženská výchova sa opiera o moderné formy, metódy a koncepcie vyučovacieho procesu. Ich aplikácia vo výučbe efektívnejšie rozvíja kľúčové kompetencie u žiakov a zatriktívňuje komplexné vzdelávanie.

Konferencia biskupov Slovenska schválila kurikulum predmetu náboženstvo/náboženská výchova, na základe ktorého sa realizuje výučba uvedeného predmetu. Metodicko-pedagogické centrum má akreditovaných viacero vzdelávacích programov so zameraním na výučbu náboženstva/náboženskej výchovy a jedným z nich je aj program *Tvorba projektov a prezentačné zručnosti v školskom vyučovaní náboženstva/náboženskej výchovy*. Tento učebný zdroj vychádza z obsahu uvedeného akreditovaného programu a jeho cieľom je priblížiť učiteľom náboženstva/náboženskej výchovy problematiku projektového vyučovania s možnosťou jeho implementácie do výučby náboženstva/náboženskej výchovy v školách. Poukazuje taktiež na problematiku tvorby skupinových a individuálnych edukačných projektov, ich prípravu, realizáciu a hodnotenie. Obsahuje aj návrhy edukačných projektov pre predmet náboženstvo/náboženská výchova.

Prierezová téma *Tvorba projektov a prezentačné zručnosti* umožňuje začleniť projektové vyučovanie aj do obsahov výučby predmetu náboženstvo/náboženská výchova.

Projektové vyučovanie je komplexná metóda, ktorá umožňuje žiakom v rámci predmetov dotýkať sa reality, prežívať nové roly, riešiť problémy, prepájať a uplatňovať poznatky z viacerých odborov pre zmysluplnú a užitočnú prácu. Projektové vyučovanie napĺňa požiadavky na moderné a efektívne vzdelávanie, prostredníctvom ktorého žiaci spoznávajú nielen okolitý svet, ale tiež sami seba a svoje možnosti.

1/ Projektové vyučovanie

Pedagogické názory a myšlienky spojené so zrodom projektového vyučovania vychádzali z kritiky tzv. herbartovskej školy, ktorá bola v 19. storočí základným modelom vyučovania v Európe i v Amerike. Podľa uvedenej školy nástrojom poznania žiaka bolo slovo učiteľa, prevažne podávané v teoretickej rovine, často veľmi vzdialenej od detskej skúsenosti. Táto tradičná škola zámerne potlačovala prirodzenú aktivitu dieťaťa z dôvodu, že aktivita detí bráni v pozornosti na vyučovacej hodine. Dieťa bolo potrebné upokojiť a všetkými prostriedkami posilniť jeho sústredenie na výklad učiteľa. Tomuto cieľu zodpovedalo aj usporiadanie triedy, učiteľ stál pred tabuľou na vyvýšenom mieste, aby ho všetci žiaci videli, nesmeli sa otáčať k spolužiakom, ruky museli mať za chrbtom. V triede panovalo úplné ticho, hovorenie učiteľa zakazovali a na niektorých školách dokonca premaľovali okná v triedach nepriehľadnou farbou, aby žiakov nerušilo vonkajšie prostredie. Učiteľ mal takú autoritu, že žiaci si nedovolili položiť mu otázku. Prísne zákazy boli dodržiavané pod hrozbou trestov, a to i telesných. (Tomková et al. 2009, s. 10).

Koncom 19. storočia sa nezávisle od seba na rôznych miestach Európy zdvihla veľká vlna kritiky herbartovskej školy. Kritici poukazovali na to, že spôsob výučby je strnulý, neživý, učitelia dávajú žiakom nepotrebné poznatky pre ich život a hlavne bola potlačovaná prirodzená aktivita dieťaťa. Švédka lekárka E. Keyová patrila medzi veľkých kritikov uvedenej školy a nazvala 20. storočie „storočím dieťaťa“. Dieťa bolo znovuobjavené. Novou hodnotou namiesto pasivity poslušného žiaka sa stala detská zvedavosť a prirodzená aktivita. Hnutie, ktoré prinieslo do pedagogického myslenia tento nový rozmer, sa nazýva reformná pedagogika alebo tiež hnutie novej výchovy, ktoré ovplyvnilo pedagogické myslenie i prax v školách celej Európy a taktiež školu v USA. Základnou metódou v reformnej škole bola vlastná práca žiakov. Učenie sa premenilo na samostatné hľadanie a riešenie problémov. Cieľom

bolo porozumenie okolitému svetu a sebe samému, schopnosť aplikovať osvojené poznatky vo vlastnom živote aj mimo školského prostredia. (Tomková et al. 2009, s. 11).

Priekopníkmi projektového vyučovania boli J. Dewey a W. H. Killpatrick. J. Dewey, hlavný predstaviteľ pragmatickej pedagogiky na začiatku 20. storočia, tvrdil, že žiaci sa majú v škole učiť prostredníctvom riešenia problémových situácií. W. H. Killpatrick vydal v roku 1918 spis „Projektová metóda“, v ktorom charakterizoval projekt a rozdelil ho na rôzne typy. V medzivojnovom období a hlavne po 2. svetovej vojne sa projektová metóda plnšie rozvinula a našla široké uplatnenie. (Petrašková 2007, s. 8).

V súčasnom období sa v základných i stredných školách často hovorí o projektoch, projektových dňoch, projektovom vyučovaní či vyučovaní v projektových viacdenných blokoch. Podstatou projektového vyučovania je umožniť žiakom vytvárať a prežívať nové roly, uplatňovať získané poznatky a zručnosti pri riešení problémov. Ide v ňom predovšetkým o rozvíjanie samostatného myslenia detí. Podporuje v nich prirodzenú aktivitu, samostatnosť a zodpovednosť. Učí žiakov porozumieť svetu a sebe samému a dáva im schopnosť aplikovať nadobudnuté poznatky a zručnosti vo vlastnom živote aj mimo školy.

V súčasnom období sa v didaktickej teórii stretávame so značnou nejednotnosťou pri vymedzovaní projektového vyučovania. Projekt je považovaný za metódu vyučovania, za komplexnú metódu vyučovania, organizačnú formu vyučovania. Pod pojmom projekt mnohí autori uvádzajú typ vzdelávacej stratégie. Projektové vyučovanie je teda špecifická učebná stratégia založená na aktívnom prístupe žiaka k vlastnému učeniu. Umožňuje napĺňať potreby a záujmy žiakov, rozvíjať ich schopnosti, upevňovať sebareguláciu pri učení, zmenu rolí učiteľ – žiak, tímovú spoluprácu, aktualizáciu školských podnetov a orientáciu na prezentáciu výsledkov. (Tomková et al. 2009, s. 13).

S projektovou výučbou môžeme začať, až keď rozumieme jej podstate, ovládame didaktickú stránku prípravy edukačného projektu. Nemôžeme vhuľnúť do tohto spôsobu výučby bez toho, aby sme žiakov najskôr nepripravili

na skupinovú prácu a neodskúšali ju v praxi. Je potrebné naučiť sa vytvárať v triede podmienky na kooperatívne učenie, vzájomné diskusie, vyjadrovanie vlastných názorov a schopnosť argumentovať a obhajovať svoje myšlienky a tvrdenia. Je potrebné si uvedomiť, že najdôležitejšou podmienkou projektového vyučovania je vnútorná motivácia žiaka, jeho vlastné prijatie úlohy, túžba vyriešiť daný problém a dovrieť projekt až do fázy konečného produktu. Medzi hlavné motivačné faktory patria (Tomková et al. 2009, s. 17):

- zmysluplnosť úloh – vyplývajú z aktuálnych záujmov žiakov, z ich vlastných potrieb,
 - konečný produkt – vlastný časopis, výstavka, film, náučný chodník, úprava areálu školy atď.,
 - verejná prezentácia – za prítomnosti žiakov triedy, školy, verejnosti a pod.
- Samotná realizácia projektovej formy vyučovania na hodinách nie je pevne stanovená, a preto ani neobmedzuje učiteľa v jeho tvorivosti a spôsoboch realizácie vyučovacej hodiny. Jednou zo základných charakteristických črt tejto formy práce je využívanie medzipredmetových vzťahov, stieranie hraníc medzi jednotlivými predmetmi, a to nielen medzi prírodovednými, ale aj prírodovednými a humanitnými. Projektové vyučovanie vytvára príležitosti pre žiakov na riešenie problémov v reálnom svete. Interdisciplinárny charakter projektov podporuje žiakov v rozširovaní ich osobných záujmov a zároveň získavajú znalosti, ktoré sú obsiahnuté vo vyučovacích predmetoch.

Projektové vyučovanie patrí medzi vzdelávacie metódy, ktoré podporujú u žiakov riešenie komplexných problémov. Podporuje individuálnu aktivitu, rozvíja tvorivosť, vzájomnú komunikáciu, zodpovednosť a schopnosť riešiť problémy z viacerých oblastí. Projektové vyučovanie vychádza z týchto hľadísk (Singule, In: Kalhoust, Obst et al. 2002, s. 300):

1. V učebnom projekte majú žiaci istý vplyv na výber, príp. bližšiu definíciu témy. Proces učenia s týmto aspektom sa vyznačuje otvorenosťou. Program učenia nie je pred realizáciou projektu do všetkých detailov pevne stanovený, takže žiaci ním nemôžu prejsť ako fixným programom daným zhora.
2. Projekt súvisí s mimoškolskou činnosťou. Vychádza zo skúseností žiakov a nie je len zdanlivou alebo náhradnou skutočnosťou pre predpísané vyučovanie.

3. Projekt je postavený na predpoklade, že žiaci sú v ňom zainteresovaní, pracujú na ňom z vlastného záujmu bez potreby vonkajšej motivácie a práca ich baví.
4. Učebné projekty vedú žiakov ku konkrétnym výsledkom. Na ich základe môžu žiaci získať nielen nové poznatky a kvalifikáciu, ale i z riešenia vyplývajúcu odmenu.

1.1 Ciele, princípy a kritériá projektového vyučovania

Úspešná realizácia edukačného projektu je podmienená správnym zadefinovaním cieľov, ktoré vychádzajú z učebných plánov, učebných osnov, metodických príručiek pre učiteľov, ktoré sú zvyčajne vymedzované v kurikulárnych dokumentoch (Průcha 2009).

Ciele môžeme charakterizovať nasledovne (Petrašková 2007, s. 18):

- priblíženie školy k životu, teda uviesť vedomosti do praktického života,
- zmena systému osvojovania si nových poznatkov, teda nové poznatky žiaci získavajú vyriešením projektovej úlohy, je to cesta k aktívnemu učeniu,
- zmena organizačných foriem vyučovania z hľadiska miesta a samostatnosti práce žiakov,
- identifikácia žiakov s učebnými cieľmi prostredníctvom orientácie vyučovania na ich potreby a život.

Pedagogické ciele a zmysel projektového vyučovania vyjadrujú **základné princípy** (Petrašková 2007, s. 18):

- prihliadať na potreby a záujmy žiakov, t. j. uspokojovanie potreby aktivity, nových skúseností, potreby vlastnej zodpovednosti, sebarealizácie a vlastných záujmov, čo zabezpečuje aj motivovanie žiaka,
- zreteľ na aktuálnu tému, teda otvorenie sa školy širšiemu okoliu, spoločenstvu, ale aj osobnej situácii žiaka a riešeniu jeho problémov,
- interdisciplinarita, ktorá ponúka celistvé poznanie,
- sebaregulácia pri učení, teda žiak plánuje, realizuje a hodnotí svoj projekt, učí sa učiť,

- orientácia na produkt, t. j. práca na projekte prináša produkt, a tým potvrdzuje zmysel učenia, vyžaduje dokumentáciu priebehu a výsledkov, ich prezentáciu v škole i mimo nej,
- skupinová realizácia, to je prepojenie činnosti žiakov v zmysluplnej tímovej práci, učí spolupracovať,
- spoločenská relevantnosť je most, ktorý spája školu so životom okolia i spoločnosti.

Pre projektové vyučovanie sú podstatné tieto **kritériá** (Petrašková 2007, s. 19):

- V učebnom projekte majú žiaci určitý vplyv na výber, prípadne bližšiu definíciu témy. Proces učenia s týmto aspektom sa vyznačuje otvorenosťou. Program učenia nie je pred realizáciou projektu do všetkých detailov pevne stanovený.
- Projekt súvisí s mimoškolskou skutočnosťou. Problémy, ktoré žiaci skúmajú, nevychádzajú z textu učebnice, ale sú prítomné v regióne, kde žijú.
- Projekt je postavený na predpoklade, že žiaci sú na ňom zainteresovaní, pracujú na ňom z vlastného záujmu a bez vonkajšej motivácie a práca ich baví.
- Učebné výsledky vedú ku konkrétnym výsledkom, na základe ktorých môžu žiaci získať nielen zodpovedajúce poznatky a kvalifikáciu, ale aj z riešenia vyplývajúcu odmenu.

1.2 Prednosti a úskalia projektového vyučovania

V priebehu projektovej činnosti si žiak neosvojuje už hotové či abstraktné poznatky, ale konštruuje ich, dobýja, objavuje v jemu známej skutočnosti, ktorú potom pomocou poznania rekonštruuje. Prostredníctvom nadväzovania učiteľa na žiakovú skúsenosť je zaisťovaná žiaduca kontinuita skúsenosti a poznania. Na základe našich skúsenosti, prežitých v konkrétnej realite, je žiak schopný rozvíjať svoje poznávacie schopnosti. **Medzi prednosti, resp. klady projektového vyučovania patria** (Petrašková 2007, s. 22):

- projektové vyučovanie je veľmi blízke logike životnej reality a je prirodzené,
- projektové vyučovanie zbližuje učiteľov a žiakov pri riešení spoločných úloh,

- žiaci sa učia preberať na seba zodpovednosť za plánovanie a výsledky vyučovania,
- záujmy žiakov ovplyvňujúce výber témy sú korigované spoločenskou významnosťou témy,
- projektovým vyučovaním sa dosahujú zmeny postojov, zmeny v proso- ciálnom správaní, dokonalejšie, komplexnejšie vedomosti žiakov,
- projektové vyučovanie zamestnáva a formuje celú osobnosť,
- má motivačnú silu,
- umožňuje kvalitatívnu diferenciaciu, teda podľa sklonov a záujmov žiaka,
- umožňuje diferenciaciu vo vyučovaní, teda demokratizuje,
- rozvíja sociálne cítenie,
- rozvíja hodnotiace myslenie,
- posilňuje estetické cítenie,
- učí tvoriť, podnecuje intuíciu a fantáziu,
- učí hľadať, spracúvať, vyhodnocovať a prezentovať informácie,
- plní funkciu zmysluplnej integrácie,
- rozvíja komunikačné schopnosti,
- znižuje obavy z neúspechu,
- zvyšuje sebavedomie žiakov,
- poskytuje viac príležitostí na diskutovanie a formulovanie názorov ako tradičné vyučovanie.

Úskalia projektového vyučovania

Napriek tomu, že projektové vyučovanie prešlo relatívne dlhodobým vývo- jom, dosiaľ sa v školách aktívne nepresadilo. Je to možno práve kvôli jeho úskaliam, medzi ktoré môžeme zaradiť (Petrašková 2007, s. 24):

- projektové vyučovanie vyžaduje dobre premyslenú organizáciu a riade- nie vyučovacieho procesu,
- učiteľ musí dokázať odhadnúť mieru voľnosti a mieru zodpovednosti žiakov,
- učiteľ musí vedieť odhadnúť aj mieru využitia projektov a ich obsah vzhľadom na systematizáciu učiva,
- učiteľ sa musí vyrovnáť s tým, že mnohostrannosť javov nerešpektuje zásadu postupnosti vo vyučovaní a je vyňatá z kontextu jednotlivých vied a túto postupnosť a kontext musí nachádzať a odovzdávať,

- je nevyhnutné mať možnosť voľne disponovať s časom,
- vo výhode je učiteľ, ktorý je dobrým organizátorom a citlivým diagnostikom a prognostikom a dobrým znalcom učiva i pedagogiky.

1.3 Typy projektov

V praxi sa môžeme stretnúť s rôznymi typmi projektov. Niektoré riešia žiaci doma samostatne, na iných pracujú v škole v skupinkách a zapisujú si výsledky svojich vlastných výskumov. Petrašková (2007, s. 10-11) rozdeľuje projekty podľa nasledujúcich hľadísk takto:

1. Podľa účelu:

- problémové (riešia problém),
- konštruktívne (vytvárajú niečo nové),
- hodnotiace (skúmajú a porovnávajú),
- drilové (nacvičujú určitú zručnosť).

2. Podľa toho, kto navrhuje projekt:

- spontánne (navrhujú ich žiaci),
- umelé (navrhuje ich učiteľ),
- kombinované (navrhuje učiteľ spolu so žiakmi).

3. Podľa miesta, príp. času:

- školské,
- domáce,
- kombinované.

4. Podľa počtu žiakov:

- individuálne,
- kombinované,
- skupinové,
- triedne,
- ročníkové,
- školské,
- projekty presahujúce rámec školy – projekty republikové alebo medzinárodné, na ktorých sa zúčastňujú žiaci rôznych škôl, ročníkov, rôznych vekových kategórií.

5. Podľa vynaloženého času:

- krátkodobé,
- strednodobé,
- dlhodobé.

6. Podľa organizácie vyučovania:

- v rámci jedného predmetu,
- v rámci príbuzných predmetov,
- mimo výučby predmetov,
- namiesto predmetov.

Podľa spôsobu organizácie projektu (Kasíková, 1997):

- monotematické – tematicky sa projekty týkajú jedného predmetu,
- komplexné – pri riešení projektu musia žiaci využiť vedomosti získané vo viacerých predmetoch.

Podľa informačných zdrojov projektu:

- voľný – žiak si sám zadováži zdroj informácií,
- viazaný – učiteľ žiakom poskytne informačné zdroje,
- kombinovaný – žiak dostane základný materiál, môže si ho rozšíriť.

1.4 Etapy realizácie projektového vyučovania

Pri realizácii každého projektu musíme podľa W. H. Killpatricka rešpektovať štyri základné kroky (Valenta 1993):

1. Najskôr je potrebné spracovať **zámer projektu**, čo je konkretizácia predstáv o zmysle, realizácii projektu a stanovenie jeho cieľov. Projekty môžu vzniknúť spontánne (zo záujmu žiakov), môžu vychádzať z konkrétnej pedagogickej situácie. Téma projektu súvisí s učebnou látkou, presahuje však viac predmetov. Pri formulácii zámeru je potrebné presne stanoviť, o čo v projekte presne pôjde.
2. Druhou fázou je **spracovanie plánu**, ktorý úvodné zámery konkretizuje do jednotlivých krokov, určuje čas ich uskutočnenia, miesto, účasť žiakov, nutné pomôcky a podobne. Z podstaty projektovej metódy vyplýva, že sa na predchádzajúcich krokoch budú podieľať sami žiaci, pretože projekt je predovšetkým ich záležitosť. Pri prípravných krokoch sa musí

v dostatočnej miere prejsť kreativita a intervencia učiteľov i žiakov. Vyučujúci plánovanie sleduje a môže ho do istej miery ovplyvňovať, aby bol projekt realizovateľný a aby čo najlepšie splnil vytýčené ciele.

3. Po prípravnej fáze nasleduje vlastná **realizácia projektu**. Postupuje sa v nej podľa plánu, sú však možné a niekedy aj nutné určité korekcie. Učiteľ by mal byť skôr v pozadí a pomáhať len v prípade nutnosti.
4. Poslednou fázou je **vyhodnotenie projektu**, na ktorom sa podieľajú spoločne vyučujúci aj žiaci, a tiež je východiskom pre plánovanie ďalších projektov.

Predpokladom pre tento typ vyučovania sú organizačné, pedagogické a odborné schopnosti učiteľa a zodpovedajúce materiálne vybavenie školy.

Projektové vyučovanie predpokladá špecifické usporiadanie učiva, iné, než je v školách obvyklé. Predpokladá tímovú prácu učiteľov, založenú na vzájomnej spolupráci, tolerancii a ústretovosti, pretože treba počítať s určitým narušením systematického prístupu vo vyučovaní predmetu (príp. predmetov), čo je spojené s nebezpečenstvom sklzu pri realizácii osnovami stanoveného učiva.

Učiteľ má podľa Hriňáka (2006) tri hlavné funkcie:

- usmerňujúcu,
- konzultačnú,
- hodnotiacu.

Učiteľ má:

- zhodnotiť úroveň vedomostí a zručností žiakov,
- zohľadniť psychologické aspekty súvisiace s rešpektovaním vekových špecifik žiakov,
- zhodnotiť materiálne možnosti a technické vybavenie školy,
- vypracovať časový harmonogram plnenia úloh,
- zhodnotiť rozsah projektu,
- formulovať čiastkové úlohy.

Projektové vyučovanie je náročné na dobrú prípravu pred jeho samotnou realizáciou. Podcenenie prípravnej fázy môže viesť k zlému pochopeniu cieľov projektu, k zlej časovej organizácii, k náročnému nasmerovaniu cesty na

dosiahnutie cieľa, k demotivácii žiakov a k neschopnosti predstaviť výsledok projektu. Hlavné etapy realizácie projektu je nutné upraviť a prispôsobiť podmienkam konkrétnych žiakov v konkrétnej skupine.

1. Zámer:

- podstatná je jednotiacia téma projektu, ktorá je dôležitá pre motiváciu,
- dôležité je určiť znalosti a zručnosti, ktoré majú žiaci dosiahnuť,
- formulácia východiska, jadra (o čo v projekte pôjde).

2. Plánovanie:

- výber témy projektu – tému môže zadať učiteľ alebo ju môžu navrhovať žiaci a téma sa vyberie po spoločnej diskusii,
- stanovenie cieľov projektu – žiaci navrhujú ciele projektu, učiteľ ich len upraví do správnej podoby v zmysle taxonómií,
- stanovenie úloh, postupu a metód práce – konkrétna forma vyplýva z témy a jednotlivých úloh projektu, žiaci navrhnuté postupy a metódy môžu konzultovať medzi sebou, s učiteľmi a inými odborníkmi,
- tvorba skupín – rozdelenie žiakov do skupín, učiteľ je dôležitým koordinátorom tvorby tímov, zohľadňuje vedomosti, zručnosti žiakov a vzájomné sociálne vzťahy v triede.

Výber témy projektu by mal spĺňať niekoľko dôležitých podmienok:

- význam pre život a záujem dieťaťa,
- možnosť prepojenia rôznych odborov (vyučovacích predmetov),
- primeranosť veku žiakov a ich možností,
- prirodzenosť a pravdivosť.

3. Vlastná realizácia projektu:

- v popredí je žiak alebo projektový tím a jeho práca na projekte,
- učiteľ je konzultantom a facilitátorom procesu,
- po ukončení jednotlivých etáp je vhodné doterajšiu prácu vyhodnotiť,
- organizácia práce v skupinách – žiaci si rozdelia prácu v skupine a určia si jednotlivé úlohy a funkcie (hovorca skupiny, manažér a pod.), plánovanie vlastnej práce,
- zbieranie a spracovanie informácií – získavanie, spracovanie a vyhodnotenie informácií z rôznych zdrojov, orientácia v odbornej literatúre,

- riešenie úloh a čiastkových problémov – žiaci navrhujú postup, na základe získaných poznatkov navrhujú riešenie jednotlivých úloh,
- vyhodnotenie riešení a formulácia záverov – žiaci zovšeobecňujú získané poznatky, formulujú závery, konfrontujú svoje závery s hypotézami,
- príprava vlastnej prezentácie – žiaci si pripravujú prezentáciu, zvolia si spôsob prezentácie (poster, prezentácia...),
- žiaci dokončia projekt, odovzdajú ho a prezentujú,
- súčasťou je vyhodnotenie projektu (publikovanie, prezentácia pred triedou, komentovanie učiteľom, hodnotenie žiakov a pod.),
- výsledky sa uplatnia v živote školy alebo komunity.

4. Hodnotenie projektu:

- pri hodnotení prebieha žiacke oceňovanie celej akcie, všetkých jej etáp, hľadanie ďalších variantov riešení či postupov,
- rovnocenné uplatňovanie hodnotenia zo strany učiteľa aj žiakov,
- dopredu vypracované kritériá hodnotenia.

Hodnotenie projektového vyučovania je špecifické a určite aj náročnejšie ako u iných foriem preverovania výsledkov. Môže sa využiť metóda 3S:

- splnenie – vyjadruje, či žiaci dokončili danú úlohu a odovzdali riešenie, ktoré spĺňa vopred stanovené kritériá,
- správnosť – hodnotí, či práca obsahuje správne poznatky, či žiak predviedol očakávané zručnosti, či práca zodpovedá normám, ako aj to, či žiak výsledky práce správne prezentoval,
- súhrn – ukazuje, či na práci vidieť pozornosť, prehľad, tvorivosť, originalnosť, pracovné nasadenie, iniciatívu alebo netradičné riešenia.

Hodnotenie projektu má veľký význam pre obe zúčastnené strany – učiteľa aj žiaka. Prínos pre učiteľa spočíva v spätnej väzbe, ktorú mu žiak dáva v prezentovaní výsledku projektu. U žiaka sa hodnotením rozvíja samostatnosť a tvorivé myslenie, učí sa projektovo myslieť.

Niekoľko postrehov z realizácie edukačných projektov:

- Na realizáciu projektu učiteľ potrebuje najmä **dobrý nápad**, ktorý treba poriadne premyslieť. Treba určiť cieľ projektu a konzultovať ho so žiakmi, príp. aj rodičmi. Spolupracovať s učiteľom informatiky a učiteľmi predmetov, ktorých sa projekt bude týkať.

- Najzložitejšou fázou je **plánovanie**. Je potrebné vidieť nielen cestu, ale aj spôsob realizácie a výsledok projektu. Treba nadviazať potrebné medzinárodné kontakty a dohodnúť podrobnosti. Neustále konzultovať a robiť si záznamy. Stále mať na mysli výsledný produkt. Ak žiaci robia v skupinách, je dobré rozdeliť im funkcie. V ďalšom projekte by si ich mali vymeniť.
- Potom prichádza samotná fáza **realizácie**, keď žiak alebo skupina žiakov vypracuje na základe poznatkov z učebníc, časopisov, internetu, masmédií prezentáciu k danej učebnej látke doplnenú o dynamické animačné prvky, simulácie, audiovizuálne materiály tak, aby oslovil a zaujal spolužiakov. Učiteľ je v pozícii poradcu, organizátora a konzultanta, dopĺňa a pomáha pri tvorbe prezentácií. Prezentujúci žiak (skupina) predkladá svoju prezentáciu na notebooku a dataprojektore celému kolektívu, nielen učiteľovi, prevláda tak pozitívne hodnotenie a sebahodnotenie žiaka.
Výsledný produkt môže mať rôzne podoby:
 - písomnú (správy, denníky, e-maily),
 - ústnu (diskusia, prednes referátu, historická povesť),
 - vizuálnu (videosekvencia, webová stránka),
 - manuálnu (úprava prostredia).
- Veľmi dôležitá je forma **hodnotenia**. Tu nevystačíme s klasickým hodnotením práce žiaka. Treba rozlišovať, či projekt prebieha v rámci, alebo mimo vyučovania. Pri klasifikácii berieme do úvahy aspekty ako pri hodnotení referátu. Navyše ešte musíme brať do úvahy prípravu projektu, prácu žiaka so skupinou, konzultácie s učiteľom, aktivitu samotného žiaka a pod.

Projektové vyučovanie je náročnejšie na prípravu učiteľa, čas a na schopnosti učiteľa. Je dobré, ak je pre projektové vyučovanie škola dobre materiálne a technicky vybavená, príp. je takto vybavený aj samotný žiak alebo skupina žiakov. Vďaka tomuto typu vyučovania sa u žiakov vo veľkej miere rozvíja samostatná práca, spolupráca s ostatnými žiakmi, tvorivosť, kritické myslenie, schopnosť učiť sa, riešiť problémy a podobne.

Žiak sa učí zvládať prekážky, vyhľadáva rôzne informácie a triedi ich, mení svoju hodnotovú orientáciu a mení sa aj jeho citovosť, lepšie chápe praktický význam vzdelávania sa, učí sa plánovať si vlastnú prácu, prekonávať rôzne prekážky a niesť za svoju prácu zodpovednosť.

Na základe jednotlivých krokov realizácie projektového vyučovania sa môže stanoviť didaktická štruktúra edukačného projektu. Tá spresňuje a sprehľadňuje jednotlivé fázy edukačných projektov. Môže mať takúto podobu:

- názov projektu;
- mená autorov;
- charakteristika projektu;
- predmety, ktoré pokrýva;
- cieľ:
 - kognitívny,
 - afektívny,
 - psychomotorický;
- začlenenie projektu:
 - vstup do vzdelávacích oblastí,
 - prierezové témy;
- veková kategória žiakov, pre ktorých je projekt určený;
- detailný opis realizácie projektu:
 - príprava projektu,
 - plánovanie v spolupráci s vyučujúcimi;
- forma práce žiakov;
- opis miesta, stavu, situácie realizácie projektu;
- časový plán;
- vzájomná koordinácia obsahu;
- plánovanie v spolupráci so žiakmi;
- výstup projektu a vyhodnotenie;
- kritériá hodnotenia/reflexia projektu so žiakmi;
- úlohy zúčastnených na projekte;
- použité materiálno-didaktické prostriedky (pomôcky, programy);
- zoznam literatúry vrátane URL adries;
- spôsob prezentácie výsledkov;
- uloženie spracovaných materiálov.

Každý pedagóg, ktorý sa pripravuje na realizáciu projektového vyučovania, by si mal najskôr ozrejmiť teoretické vstupy do uvedenej problematiky, osvojiť si základné kroky projektovania a následne pracovať s didaktickou štruktúrou projektu, ktorú si môže upraviť podľa typu projektu, potrieb žiakov, podmienok pre projekt a pod.

1.5 Individuálny projekt

Individuálny projekt stojí v pozadí viac rozšíreného a používaného skupinového projektu. Je to však škoda, pretože individuálny projekt je vhodnou príležitosťou na voľbu, naplnenie záujmov žiaka, hľadanie samostatnej cesty, osamostatňovanie sa žiaka v procese učenia. Niektorí učitelia hovoria o využívaní individuálnych projektov vo vyučovaní, ide však veľmi často o negatívne príklady. Žiaci obvykle vypracovávajú len referát, čo v skutočnosti môže znamenať, že si nájdený text stiahnu z internetu, vytlačia ho, prečítajú pred triedou alebo ho len odovzdajú učiteľovi.

Charakteristickým znakom individuálnych projektov (IP) je kladenie dôrazu na zvládanie postupov, ktoré žiakov vedú k riešeniu problému, úlohy. Žiaci sa potrebným znalostiam učia na témach, ktoré ich zaujímajú a ktoré si z veľkej časti sami vyberajú. Takýmto spôsobom sa môžu pripravovať na realizáciu skupinových projektov, ktoré na nich kladú väčšie nároky z hľadiska potrebných kľúčových kompetencií. Charakteristické znaky IP:

- dôraz na zvládanie postupov,
- výber témy žiakom,
- cesta je dôležitejšia ako produkt,
- individuálny prieskum.

Základné kroky individuálneho prieskumu (Tomková et al. 2009, s. 33):

- voľba témy,
- tvorba otázok k téme,
- predpokladané odpovede,
- zápis všetkého, čo žiak k téme (otázke) už vie, alebo si myslí, že vie,
- hľadanie ďalších informácií a spresňovanie odpovedí,
- prezentácia výsledkov,
- záverečný písomný zápis základnej odpovede (o čom môj prieskum vlastne bol), prípadne doplnený ilustráciou,
- hodnotenie a sebahodnotenie.

Pre lepšie pochopenie a ozrejmienie si uvedenej problematiky je spracovaná ukážka pracovného listu individuálneho prieskumu pre žiaka. Učiteľ dokáže na základe uvedeného postupu sledovať prácu žiaka na individuálnom projekte, jeho pokroky, resp. neúspechy v bádání, prácu s odbornou literatúrou, selektovanie používaných zdrojov a pod.

Ukážka pracovného listu k individuálnemu projektu (prieskumu)
(podľa materiálov z École des Bruyères, In: Tomková et al. 2009)

Pre žiaka

Názov:

Vyberám si tému

- Kreslím svoju tému (píšem) a kladiem si otázky.
- Ukazujem obrázok spolužiakom a učiteľovi (predstavujem napísaný text), v obrázku (texte) hľadáme názov môjho prieskumu a moje prieskumové otázky.

Kladiem si otázky

- Premýšľam o tom, čo sa chcem dozvedieť.
- Píšem do svojho výskumného zošita otázky, na ktoré by som chcel nájsť odpovede.

Čo si myslím a čo viem

- Zapisujem si všetky myšlienky, ktoré mi k mojej téme napadajú.
- Zapisujem si všetky informácie k mojej téme, ktoré viem.
- Rozlišujem myslím – viem.

Vlastný prieskum

- Skúmam a overujem odpovede na svoje otázky. Hľadám odpovede na otázky (overujem hypotézy).

Ako?

- Snažím sa zozbierať čo najviac materiálu: knihy, fotografie, diapozitívy, filmy, CD, obrázky, obrazy, výkresy...
- Materiály hľadám v triede, u seba doma, v knižnici, na internete, radím sa so spolužiakmi (učiteľom) v triede.
- Snažím sa zistiť, či mi môže pomôcť nejaký odborník alebo iný dospelý človek.
- Počúvam rádio, pozerám televíziu a sledujem na internete všetko, čo sa týka mojej témy.

- Triedim materiály a ponechávam si tie, ktoré mi môžu pomôcť.
- Používam pomôcky, ktoré mi pomôžu lepšie porozumieť materiálom: slovník, atlas, mapu...

Syntéza získaných informácií

- To, čo sa dozviem, si zapisujem do svojho výskumného zošita.
- Uvádzam jasné odpovede s použitím slov, ktorým rozumiem.
- Zapisujem si, čo som sa naučil navyše, nad rámec svojich otázok.

Prezentujem, čo som sa naučil

- Pripravujem si prezentáciu.
- Prezentujem výsledky svojho prieskumu a odpovedám na otázky.

Hodnotím a uzatváram svoju prácu

Pre vyučujúceho

- Aké zručnosti získa žiak v kognitívnej, afektívnej a psychomotorickej oblasti.
- Ktoré kľúčové kompetencie rozvíja?
- Aké je medzipredmetové prepojenie?
- Ako ohodnotím projekt? Vytvorím si kritériá hodnotenia, s ktorými žiakov oboznámim pred začatím spracovania projektu.

2/ Projektové vyučovanie v predmete náboženstvo/ náboženská výchova

Nové kurikulum predmetu katolíckeho náboženstva kladie dôraz na žiaka a rozvoj jeho kompetencií, ktoré sú potrebné na jeho osobný život a život v spoločnosti. Vo výchovno-vzdelávacom procese vznikla potreba nového systému vzdelávania, čo si vyžaduje aj zmenu štruktúry učebných osnov. Ako najvhodnejšia sa javila špirálová štruktúra učebných osnov, ktorá je kombináciou cyklickej štruktúry s lineárnou. Špirálové usporiadanie obsahu učiva umožňuje postupné prehĺbovanie učiva v nasledujúcich ročníkoch vždy na náročnejšej úrovni. Opätovný návrat k dôležitým témam vychádza z požiadavky veku (s pribúdajúcim vekom sa žiak konfrontuje s novými situáciami, ktoré mu život prináša), potreby uistenia (upevnenie a prehĺbenie pravdy), žiaci sa postupnými krokmi učia aplikovať náboženské pravdy vo svojom osobnom živote (otvárajú sa pre životnú cestu viery).

V lineárnej štruktúre je potrebné rozdelenie obsahov učiva predmetu na podstatné línie, ktoré v nasledujúcich ročníkoch prehĺbujú kognitívne, afektívne a psychomotorické ciele potrebné na osvojenie kľúčových kompetencií žiakov. (Hurajtová et al. 2010).

Postupy a charakteristika výučby predmetu

Výučba predmetu náboženstvo/náboženská výchova má byť zaujímavá a stimulujúca. Má žiakov učiť riešiť praktické otázky osobného a spoločenského života na základe morálnych princípov, ktoré sú nemenné. Výučba ich má aktivizovať a pripraviť na život v spoločnosti, ktorá môže kultúrne rásť len aktivitou uvedomelých a zodpovedných občanov s vysokým morálnym kreditom.

Vychováva nielen svojím obsahom učiva, ale aj klímou triedy. Klíma jednotlivých tried vytvára klímu celej školy. Výučba predmetu cielene posilňuje triednu i školskú klímu. Metódy a formy práce vyplývajú zo vzdelávacích

a výchovných potrieb žiakov, z ich veku a životných skúseností. Odporúča sa využívať aktivizujúce vyučovacie metódy, vhodné projektové vyučovanie v spolupráci so všeobecnovzdelávacími predmetmi. Pred začatím výučby je potrebné, aby sa učiteľ dobre oboznámil s celým vzdelávacím obsahom učiva predmetu, aby poznal učivo iných všeobecnovzdelávacích predmetov alebo na strednej škole aj odborných spoločenskovedných predmetov. (Hurajtová et al. 2010).

„Školské vyučovanie kladie dôraz na prepájanie súvislostí – platí to pre všetky predmety. Preto je potrebné, aby školské vyučovanie náboženstva bolo v súlade s učením Cirkvi, ako aj s poznatkami profánnych vied. Učenie v súvislostiach vychováva ku kritickému mysleniu – učí žiakov zdôvodniť, kriticky zhodnotiť pozitíva a negatíva, príčiny, následky, učí žiakov prepájať informácie z rôznych vedných disciplín. Tento edukačný proces vedie k šandardizácii základného edukačného obsahu potrebného k schopnosti chápať pravdy v súvislostiach.“ (Hurajtová 2010, s. 15).

Koncepcia nových učebných osnov predmetu náboženstvo/náboženská výchova necháva učiteľovi široký priestor na realizáciu nových metód a foriem vzdelávania. V každom ročníku primárneho i sekundárneho vzdelávania sa pracuje s ročníkovým symbolom, s obrazmi, biblickými textami, ktorých význam spočíva v osvojení si biblickej reči, ktorá je plná symbolických vyjadrení. Tí, ktorí nie sú učiteľmi, si myslia, že učenie je proces pasívneho získavania informácií. Presnejšie, pozerajú na vedomosti ako na objektívny celok, ktorý žiaci musia nejako absorbovať do svojej mysle. Z toho pohľadu je výučba proces na rozdeľovanie informácií. Učiteľ postupuje od žiaka k žiakovi a naplňa každú myseľ faktami z hodiny. Keď je dobre odučená hodina ukončená, všetci žiaci si osvoja nové poznatky a aj rovnako chápú obsah. Na tomto princípe je postavená nová koncepcia vyučovania predmetu náboženstvo/náboženská výchova. Kognitívna oblasť, ktorá bola preferovaná vo vyučovaní v minulosti, sa modifikuje, jej realizácia sa rozširuje na všetky úrovne danej taxonómie. Zároveň sa veľký dôraz kladie na afektívnu a psychomotorickú oblasť. Tieto zmeny nútia pedagógov zmeniť štýl výučby a osvojiť si nové metódy a formy vzdelávania, ktoré rozvíjajú všetky dimenzie vzdelávaného.

Nová koncepcia vzdelávania v predmete náboženstvo/náboženská výchova sa opiera o moderné formy, metódy a koncepcie vyučovacieho procesu. Ich aplikácia vo výučbe efektívnejšie rozvíja kľúčové kompetencie u žiakov

a zatraktívňuje komplexné vzdelávanie. Prierezová téma *Tvorba projektov a prezentačné zručnosti* dáva projektovému vyučovaniu možnosť začleniť sa aj do obsahov výučby predmetu náboženstvo/náboženská výchova.

Projektové vyučovanie je komplexná metóda, ktorá žiakom v rámci predmetov umožňuje dotýkať sa reality, prežívať nové roly, riešiť problémy, prepájať a uplatňovať poznatky z viacerých odborov pre zmysluplnú a užitočnú prácu. Dáva im príležitosť na seberealizáciu, motivuje ich k samostatnej práci, hľadaniu, objavovaniu, tímovej spolupráci a komunikácii. Učí premýšľať v súvislostiach a riešiť danú úlohu. K takému spôsobu učenia je potrebné vytvoriť patričné podmienky – dlhší súvislý čas a prirodzený spôsob jeho organizácie, medzipredmetové prepojenie, používanie rôznych informačných zdrojov, iný spôsob hodnotenia.

Projektové vyučovanie naplňuje požiadavky na moderné a efektívne vzdelávanie, prostredníctvom ktorého žiaci spoznávajú nielen okolitý svet, ale tiež sami seba a svoje možnosti. Metodické príručky pre školské vyučovanie náboženstva/náboženskej výchovy ponúkajú možnosť realizácie výučby aj prostredníctvom projektového vyučovania.

2.1 Ukážky projektov v náboženskej edukácii

2.1.1 Ľudská bytosť – zaobchádzať opatrne

Začlenenie projektu

Vstup do vzdelávacích oblastí:

- Jazyk a komunikácia
- Človek a spoločnosť
- Človek a hodnoty

Medzipredmetové vzťahy:

- slovenský jazyk a literatúra
- náboženská výchova
- občianska náuka
- výtvarná výchova

Prierezové témy:

- Osobnostný a sociálny rozvoj
- Multikultúrna výchova
- Mediálna výchova

Rozvoj kompetencií:

Kompetencie osobnostné

- byť schopný sebareflexie, poznávať vnútorné zákonitosti vlastnej osobnosti
- objavovať rôzne rozmary svojho života
- poznávať svoje silné a slabé stránky, rozumieť sebe samému a prijímať sa
- byť schopný meniť svoje návyky a postoje
- budovať svoju osobnosť
- usporiadať si svoj čas, vytvárať vlastný životný štýl

Kompetencie na učenie sa

- rozumieť symbolickému spôsobu vyjadrovania
- poznať svoj učebný štýl a motivovať sa k ďalšiemu učeniu
- poznať zmysel a cieľ učenia sa
- kriticky hodnotiť nové poznatky ich porovnávaním s predchádzajúcimi vedomosťami

Komunikačné kompetencie

- využitím vhodnej formy optimálne komunikovať
- jasne, stručne, účelne a zrozumiteľne formulovať svoje myšlienky
- primerane sa neverbálne vyjadrovať a primerane veku používať správne odborné termíny
- aktívne počúvať, analyzovať, kriticky posúdiť a domyslieť argumenty druhej strany
- poskytovať vecnú spätnú väzbu

Kompetencie na riešenie problémov

- vedieť problém opísať, analyzovať a objavovať jeho príčiny
- vyhľadať ďalšie potrebné informácie na riešenie problému
- rozvíjať kritické myslenie reflexiou problémových situácií, ich riešením v spoločnej diskusii a kladením filozofických otázok
- hľadať kritériá na voľbu riešenia problémov, vedieť zdôvodniť svoje návrhy riešenia s dôrazom na etický prístup k ľuďom

Sociálne a interpersonálne kompetencie

- pri práci vo dvojiciach alebo v skupinách si uvedomiť, čo všetko so sebou prináša kooperatívny spôsob práce
- prostredníctvom cvičení a aktivít rozvíjať schopnosť stíšenia sa, ktorá je predpokladom hlbšej reflexie potrebnej pri vytváraní vlastného sebaobrazu
- rozvíjaním empatie zaujať pozitívne a empatické postoje k spolužiakom
- rozlišovať dobré a zlé stránky ľudí okolo seba a prijímať ich takých, akí sú

Občianske kompetencie

- porozumením postojov inak zmýšľajúcich ľudí budovať postoj tolerance
- objavovať a chápať význam osobnej angažovanosti v občianskej spoločnosti

Kultúrne kompetencie

- rozumieť symbolom, ktoré sú obvyklé v našej kultúre
- vedieť interpretovať pohyb a iné signály ľudského tela charakteristické pre našu kultúrnu tradíciu
- poznať a akceptovať kultúrnu rôznorodosť a národné, národnostné, etnické odlišnosti

Existenciálne kompetencie

- vnímať a prijímať zložitost ľudskej existencie
- objavovať zmysel svojho života aj zmysel jednotlivých činností
- prijímať život svoj aj životy druhých ľudí ako dar a zároveň výzvu

Charakteristika projektu

Projekt je určený žiakom 8. ročníka a je zaradený na záver témy *Kto som*. Formou realizácie projektu ponúkame možnosť spojiť výsledky predchádzajúceho sebapoznávania žiakov s rozvojom ich tvorivosti a kritického myslenia. Prostredníctvom trojhodinového projektu „Ľudská bytosť – zaobchádzať opatrne“ je možné žiakom sprostredkovať spoločné zážitky, pri ktorých sa môžu lepšie spoznať, ukázať a uplatniť svoje individuálne schopnosti. Výstupom z projektu sú konkrétne pozitívne sebaobrazy, ktoré vytvoria jednotliví žiaci. Majú podobu výtvarného, literárneho alebo dramatického diela podľa prevažujúceho typu inteligencie žiaka alebo podľa jeho záujmu.

Ciele projektu

Žiak:

- si cvičí sebaopoznanie, sebauvedomenie a sebareflexiu
- hovorí o sebe pozitívne veci, akceptuje sa aj s negatívnymi, aj s pozitívnymi vlastnosťami
- rozlišuje rozdiely medzi jednotlivcami, pri konkrétnych činnostiach obhája svoje názory, prípadne pripustí svoj omyl
- reflektuje svoje pocity, postoje a činnosti
- dohodne sa na spoločnom postupe a riešení so spolužiakmi

Detailný opis realizácie projektu

Príprava projektu

Plánovanie projektu v spolupráci s vyučujúcimi

Projekt je realizovaný formou blokového vyučovania v rozsahu troch po sebe nasledujúcich vyučovacích hodín. Ak je to možné, je vhodné, aby sa v tento deň upravila organizácia vyučovania tak, aby bol v skupine ten istý učiteľ počas všetkých troch hodín. Ak nie je možná zmena organizácie vyučovania, projekt je po úprave možné realizovať na troch samostatných – oddelených hodinách.

Príprava samotnej realizácie aktivít je v kompetencii učiteľa (príprava pomôcok a materiálu, úprava triedy – stoličky v kruhu a pracovné stoly po obode miestnosti, informovanie rodičov a žiakov o plánovanom projektovom dni).

Forma práce žiakov

Žiaci jednej triedy pracujú počas dňa striedavo – individuálne

- vo dvojiciach
- v skupinách
- v komunite celej triedy

Miesto realizácie projektu

Projekt sa realizuje v triede, ktorá je upravená (stoličky v kruhu a pracovné stoly po obode miestnosti).

Časový plán

Jednoduchý projekt – 3 vyučovacie hodiny vcelku.

Pomôcky a materiál

Baliaci papier, farby, farbičky, nožnice, škatule rôznej veľkosti, farebné papiere, lepidlo, lepiace papieriky, kancelársky papier, perá, loptička, videokamera, projektor, počítač, spracované životopisy osobností.

Plánovanie projektu v spolupráci so žiakmi

Úlohou žiakov je aktívne sa zapájať do pripravených aktivít a spolupracovať na tvorbe výsledného produktu. Pred začatím aktivít sa skupina dohodne na pravidlách týkajúcich sa priestoru (kde sa bude pracovať), času (ako bude stanovený čas potrebný na splnenie úlohy) a na spôsobe spracovania úlohy (kto a ako bude výsledky úlohy prezentovať pred ostatnými). Úlohy a výstupy zo skupinovej práce sú podrobnejšie uvedené v opise realizácie projektu.

Realizácia projektu

	Stručný opis aktivity	Čas
1.	MOTIVÁCIA Žiaci sedia v kruhu a po úvodných organizačných pokynoch učiteľ prečíta alebo prerozpráva príbeh. • Motivačný príbeh o orlovi Istý muž vyšiel do lesa hľadať vtáka, ktorého by mohol vziať domov. Chytil malého orla, priniesol ho na svoj dvor a dal do kurína spolu so sliepками, kačicami a morkami. Dával mu potravu ako hydine, hoci vedel, že je to orol, kráľ vtákov. O päť rokov neskôr mal muž na návšteve ornitológa. Keď sa prechádzali spolu po záhrade, hosť povedal: „Ten vták nie je sliepka, to je orol!“ „Áno,“ povedal muž, „to je pravda, ale ja som z neho vychoval sliepku.“ „Nie, nie,“ povedal muž – prírodovedec, „je to stále orol, pretože má srdce orla. Môžem ti to dokázať tak, že ho nechám vyletieť vysoko do oblohy.“ „Nie,“ povedal muž, „on je teraz skutočne sliepku a nikdy nebude lietať tak vysoko ako orol.“ A tak sa rozhodli urobiť experiment. Milovník prírody vzal orla, zdvihol ho vysoko do vzduchu a povedal vyzývajúcim hlasom: „Ak si orlom, ak patríš k nebu a nie k zemi, otvor svoje krídla a leť!“ Orol sa rozložil na prírodovedcovej ruke a pozrel dolu. Pod sebou uvidel hydinu, ako zobe potravu, i zoskočil dolu k nim. Muž povedal: „Hovoril som ti, že je to už sliepka.“ „Nie,“ povedal prírodovedec, „je to orol. Skúsím to znova zajtra.“ Na druhý deň vyliezol s orlom na strechu domu. Držal ho vysoko nad sebou a povedal: „Orol, ak si orlom, otvor svoje krídla a leť preč!“ Ale orol znova uvidel hydinu na dvore, zoskočil dolu k nim a začal tiež zobať. Muž znova povedal: „Už predtým som ti hovoril, že je to sliepka.“ „Nie,“ povedal ten druhý, „je to orol a ešte stále má srdce orla. Skúsme to ešte raz: zajtra ho naučím lietať.“ Nasledujúce ráno vstal veľmi skoro, vzal orla a niesol ho von z mesta, ďaleko od domov, k úpätiu veľkej hory. Práve vychádzajúce slnko zlatými lúčmi zalialo vrchol hory a okolité borovice od radosti z takého krásneho rána. Prírodovedec zdvihol orla do výšky a povedal mu: „Orol, ty si orol. Ty patríš k nebesiam, nie k tejto zemi. Rozprestri svoje krídla a leť!“ Orol sa rozľahol okolo seba, zatrepal krídlami, akoby pocítil v sebe nový život, ale nevzlietol. Potom milovník prírody namieril jeho pohľad priamo k slnku. V tej chvíli orol rozprestrel svoje mocné krídla a vzlietol s výkrikom orla, letel vyššie a vyššie a nikdy sa nevrátil späť. (Rodinné spoločenstvo 9/1994, s. 22)	20'

3.	RIEŠENIE A VYTVÁRANIE PRODUKTU PROJEKTU V ďalšej fáze projektu budú žiaci vytvárať výsledný produkt – pozitívny sebaobraz. Učiteľ vyzve žiakov, aby sa podľa vlastného výberu zaradili do jednej z troch skupín: a) výtvarníci, b) herci, c) spisovatelia/básnici. • Spresnenie obsahu a pravidiel práce jednotlivých skupín: a) výtvarníci – vytvárajú výtvarné sebavyjadrenie, koláž, plagát... Príklady zadani: <i>Nakresli, ako podľa teba vyzerá šťastie.</i> <i>Nakresli svoju doterajšiu cestu životom, vyznač na nej udalosti, ktoré významne ovplyvnili tvoje ďalšie smerovanie.</i> <i>Nakresli, vytvor svoju osobnú značku, logo, slogan...</i> b) herci – vytvárajú videonahrávku. Keď sa prvýkrát v živote vidíme v nejakej scénke natočenej na videu alebo počujeme svoj nahratý hlas, nebýva to mnohokrát príjemné. Ale práve práca s vlastnou videonahrávkou patrí medzi najúčinnšie spôsoby sebareflexie a sebakorekcie. Žiaci majú zároveň tréning prezentačných zručností. Každý žiak si pripraví minútové vystúpenie, predstavenie svojej osoby, svojich záujmov... Učiteľ upozorní žiakov, aby si svoje vystúpenie pripravili tak, aby divákov zaujali nielen obsahom, ale aj formou. Vstup môže byť pripravený ako správa, zábavný program alebo životopisný dokument. Záleží len na fantázii tvorcu. Učiteľ zabezpečí technické vybavenie – kameru, spätný projektor, počítač. V ďalšej časti si učiteľ so žiakmi prehráva vytvorené videá. Spoločne diskutujú o kritériách úspešnej prezentácie. Samotní aktéri hodnotia seba samých, ako sa v danej pozícii cítili, čo by vylepšili, s čím sú spokojní. c) spisovatelia/básnici – vytvárajú slovné sebavyjadrenie, knihu, časopis, báseň, novinový článok... Príklady zadani: <i>Vytvor knihu o svojom doterajšom živote. Nazvi jednotlivé kapitoly, vymysli pútavý názov, kto bude hlavná postava? V knihe opíš tri udalosti, ktoré mali pre teba v tvojom doterajšom živote zmysel, a tri udalosti, ktoré by sa mali stať, aby tvoj život mal zmysel aj v budúcnosti.</i> <i>Vyhľadaj citát nejakej osobnosti z histórie či súčasnosti, ktorá bola typická svojimi pozitívnymi postojmi napriek nepriaznivým okolnostiam, a napíš k nemu svoj postoj. Výstup svojej práce spracuj ako knihu, časopis, báseň, novinový článok...</i> <i>Vyhľadaj v tlači alebo na internete rozhovor s osobnosťou z histórie či súčasnosti, ktorá bola typická svojimi pozitívnymi postojmi napriek nepriaznivým okolnostiam, a napíš k nemu svoj postoj. Výstup svojej práce spracuj ako knihu, časopis, báseň, novinový článok...</i>	45´
4.	SPÄTNÁ VÄZBA • Každý žiak prezentuje výsledky svojej práce. • Žiaci sedia v kruhu a podávajú si loptičku. Ten, kto má loptičku v ruke, rozpráva, čo sa mu na prežitom projekte páčilo, čo si odnáša, čo sa naučil...	25´

Výstup projektu a vyhodnotenie

Výstupom z projektu sú konkrétne pozitívne sebaobrazy, ktoré vytvoria jednotliví žiaci. Majú podobu výtvarného, literárneho alebo dramatického diela podľa prevažujúceho typu inteligencie žiaka alebo podľa jeho záujmu.

Práve preto, že ide o vyzdvihnutie a ocenenie jedinečnosti každej ľudskej bytosti, sa v rámci projektu nehodnotia jednotlivé výstupy. Hodnotí sa len aktívna účasť žiakov a ich snaha o spoluprácu v skupinách.

Spracované podľa Hrablayová et al. 2011, s. 38-41

2.1.2 Kam zmizli Židia

Ciele projektu

Kognitívny: Vysvetliť korene nevraživosti kresťanov voči Židom v histórii.

Afektívny: Vcítiť sa do tragickosti prenasledovania Židov v minulosti.

Psychomotorický: Formovať návyk kritického myslenia a hodnotenia pozitívnych aj negatívnych javov v spoločnosti a v cirkvi. Podieľať sa na úcte k pamiatkam židovskej kultúry v našej krajine, vo svojom okolí.

Charakteristika projektu

Projekt je určený žiakom stredných škôl. Je zaradený do tematického celku *Boh a človek* v prvom ročníku SŠ alebo do tematického celku *Šírenie kresťanských hodnôt v Európe* v druhom ročníku SŠ. Formou realizácie tohto projektu bude študentom ponúknutá možnosť nadobudnúť nové poznatky z oblasti židovskej kultúry a pamiatok, ktoré sa nachádzajú v našom meste. Výstupom projektu budú prezentácie zaujímavých pamiatok a židovskej kultúry v mestách na Slovensku.

Začlenenie projektu

Vstup do vzdelávacích oblastí:

- Jazyk a komunikácia
- Človek a spoločnosť
- Človek a hodnoty

Medzipredmetové vzťahy:

- slovenský jazyk a literatúra
- náboženská výchova
- občianska náuka
- dejepis

Prierezové témy:

- Osobnostný a sociálny rozvoj
- Multikultúrna výchova
- Mediálna výchova

Rozvoj kompetencií:

Kompetencie osobnostné

- byť schopný sebareflexie, poznávať vnútorné zákonitosti vlastnej osobnosti
- objavovať rôzne rozmary svojho života
- poznávať svoje silné a slabé stránky, rozumieť sebe samému a prijímať sa
- byť schopný meniť svoje návyky a postoje
- budovať svoju osobnosť
- usporiadať si svoj čas, vytvárať vlastný životný štýl

Kompetencie na učenie sa

- rozumieť symbolickému spôsobu vyjadrovania židovských sviatkov, symbolov
- poznať svoj učebný štýl a motivovať sa k ďalšiemu učeniu
- poznať zmysel a cieľ učenia sa
- kriticky vedieť zhodnotiť poznatky židovského náboženstva a kultúry

Komunikačné kompetencie

- využitím vhodnej formy optimálne komunikovať
- jasne, stručne, účelne a zrozumiteľne formulovať svoje myšlienky
- primerane sa neverbálne vyjadrovať a primerane veku používať správne odborné termíny
- aktívne počúvať, analyzovať a kriticky posúdiť a domyslieť argumenty druhej strany
- poskytovať spätnú väzbu

Kompetencie na riešenie problémov

- vedieť problém opísať, analyzovať a objavovať jeho príčiny
- vyhľadať ďalšie potrebné informácie na riešenie problému
- rozvíjať kritické myslenie reflexiou problémových situácií, ich riešením v spoločnej diskusii a kladením filozofických otázok
- hľadať kritériá na voľbu riešenia problémov, vedieť zdôvodniť svoje návrhy riešenia s dôrazom na etický prístup k ľuďom

Sociálne a interpersonálne kompetencie

- pri práci vo dvojiciach alebo v skupinách si uvedomiť, čo všetko so sebou prináša kooperatívny spôsob práce
- rozvíjaním empatie zaujať pozitívne a empatické postoje k iným náboženstvám a kultúram
- rozlišovať dobré a zlé stránky ľudí iného náboženstva či rasy a prijímať ich takých, akí sú
- porozumením postojov inak zmýšľajúcich ľudí budovať postoj tolerancie
- objavovať a chápať význam osobnej angažovanosti v občianskej spoločnosti

Občianske kompetencie

- porozumením postojov inak zmýšľajúcich ľudí budovať postoj tolerancie
- objavovať a chápať význam osobnej angažovanosti v občianskej spoločnosti

Kultúrne kompetencie

- rozumieť symbolom, ktoré sú obvyklé v našej kultúre a kultúre židovského náboženstva
- poznať a akceptovať kultúrnu rôznorodosť a národné, národnostné, etnické odlišnosti

Existenciálne kompetencie

- vnímať a prijímať odlišnosti židovskej a kresťanskej kultúry
- objavovať zmysel života človeka a jeho poslanie
- prijímať svoj život aj životy druhých ľudí ako dar a zároveň výzvu

Detailný opis realizácie projektu

Príprava projektu

Plánovanie projektu v spolupráci s vyučujúcimi

Príprava samotnej realizácie aktivít je v kompetencii učiteľa (príprava pomôcok a materiálu, informovanie rodičov a žiakov o plánovanom projektovom dni). V kooperácii s učiteľmi dejepisu, slovenského jazyka a občianskej náuky zrealizuje teoretickú prípravu k danej problematike z pohľadu jednotlivých predmetov.

Forma práce žiakov

Žiaci jednej triedy pracujú počas dvoch mesiacov striedavo – v skupinkách po piatich. Skupinovú prácu realizujú v škole aj mimo školy (knížnica, synagóga, galéria, múzeum...).

Časový plán

Dvojmesačný projekt – 8 hodín.

Pomôcky a materiál

Obráz synagógy, rôzne židovské symboly – pracovný zošit, projektor, počítač, spracované životopisy osobností židovského národa, baliaci papier – hárok.

Plánovanie projektu v spolupráci so žiakmi

Úlohou žiakov je aktívne sa zapájať do pripravených aktivít a spolupracovať na tvorbe výsledného produktu (nástenka s dokumentáciou exkurzie v synagóge alebo na židovskom cintoríne, prezentácia článkov o židovských sviatkoch, zvykoch, pokrmoch, výstava fotografickej a obrazovej dokumentácie „Obrazy rozprávajú príbehy“). Pred začatím aktivít sa skupina dohodne na pravidlách týkajúcich sa priestoru (kde sa bude pracovať), času (ako bude stanovený čas potrebný na splnenie úlohy) a spôsobe spracovania úlohy (kto a ako bude výsledky úlohy prezentovať pred ostatnými).

Realizácia projektu

	Stručný opis aktivity	Čas/ Vyuč. hodina
1.	MOTIVÁCIA Učiteľ informuje žiakov o projekte, ktorý si pre nich pripravil, a vysvetlí, prečo práve takýto projekt zvolil v rámci náboženskej výchovy. Je potrebné poznať korene nášho náboženstva a čo nás spája so židovským náboženstvom, odkiaľ pramení nevraživosť voči židovskému národu, symboly židovského národa, sviatky, pamiatky a kultúru židovského národa v našom meste v Trnave. <i>Ako žili Židia v tomto meste?</i> <i>Čím sa zaoberali?</i> <i>Na ktorých miestach žili v tomto meste?</i> <i>Prečo Svätý otec Ján Pavol II. nazýva Židov našimi „staršími bratmi“ vo viere?</i> Každá skupina má inú úlohu. Prvá skupina urobí nástenku s dokumentáciou exkurzie v synagóge alebo na židovskom cintoríne. Druhá skupina vytvorí prezentáciu – články o židovských sviatkoch, zvykoch, pokrmoch a tretia skupina výstavu – „Obrazy rozprávajú príbeh“ – výstava fotografickej a obrazovej dokumentácie z náboženského života Židov, ich života v spoločnosti.	1
2.	MAPOVANIE, TRIEDENIE, ZÍSKAVANIE INFORMÁCIÍ Žiaci za pomoci učiteľa navštívia synagógu, ktorá je postavená na území mesta, a židovský cintorín. Zbierajú a triedia informácie o daných pamiatkach. Vyhľadávajú materiály v mestskom archíve. Môžu použiť knihy, encyklopédie, internet, ale i elektronickú komunikáciu s historikmi, ktorí vydali knižné materiály o Židoch žijúcich v meste. Žiaci budú zbierať obrazový materiál vrátane tých najzaujímavejších informácií o pamiatkach židovskej kultúry, pamäti konkrétnej židovskej rodiny o ich práci či osude. Na začiatku vyučovacej hodiny žiaci oboznámia učiteľa s postupom a informáciami, ktoré za daný mesiac zozbierali. Za pomoci vyučujúceho informácie triedia a selektujú a zapracúvajú do svojho výstupu.	6 práca mimo vyučovania
3.	ZÁVEREČNÁ PREZENTÁCIA Na jednej vyučovacej hodine žiaci predstavia svoje záverečné výstupy, zdôvodnia výber svojej témy, odpovedajú na otázky poslucháčov.	1

Výstup projektu a vyhodnotenie

Záverečná prezentácia všetkých prác by mala byť zrealizovaná za účasti ostatných žiakov druhého ročníka a vyučujúcich predmetov dejepis, občianska výchova, etická výchova. Vyučujúci požiada vedenie školy o prípadnú úpravu rozvrhu, aby sa na prezentácii mohli zúčastniť všetci žiaci pracujúci na jednotlivých prezentáciách, teda žiaci prvého aj druhého ročníka spolu s vyučujúcim náboženskej výchovy. Každá skupina predstaví svoj projekt, svoju prezentáciu. Vyučujúci spolu so žiakmi slovne vyhodnotia projekt, najlepší výstup môže byť odmenený vecnou cenou z prostriedkov školy. So súhlasom vedenia školy môže byť projekt prezentovaný na webovej stránke školy.

Spracované podľa Mikušová, M.: Dištančný výstup zo vzdelávania v akreditovanom vzdelávacom programe „Tvorba projektov a prezentačné zručnosti v školskom vyučovaní náboženstva/náboženskej výchovy“.

2.1.3 „Karneval“ biblických postáv

Charakteristika projektu

Projekt je zameraný na bližšie spoznanie známych, ale aj menej známych biblických postáv zo Starého zákona (SZ) a Nového zákona (NZ). Ide o krátkodobý projekt z náboženstva/náboženskej výchovy v spolupráci s učiteľmi slovenského jazyka a literatúry. Žiaci si vyhľadávajú informácie, pripravujú jednoduchú slovnú prezentáciu svojej postavy, s ktorou oboznámia ostatných účastníkov. Neskôr postavy stvárnajú a prezentujú na spoločnom karnevale. Na konci projektu vytvoria galériu biblických postáv, kde použijú fotodokumentáciu z karnevalu.

Ciele projektu

Kognitívny: Charakterizovať jednotlivé biblické postavy. Opísať charakteristické znaky zvolenej biblickej postavy.

Afektívny: Identifikovať sa s postavami Biblie a prejaviť záujem o ich životy. Oceniť ich hodnoty a úlohu v Božom pláne.

Psychomotorický: Predviesť svoju biblickú postavu na spoločnom karnevale. Vytvoriť galériu biblických postáv so stručnou charakteristikou.

Rozvoj kompetencií žiakov v projekte

Na učenie sa – rozumie symbolickému spôsobu vyjadrovania sa Biblie a Cirkvi a vie ho integrovať do svojho každodenného života.

Komunikačné – formuluje svoje myšlienky a názory, zapája sa do diskusie a vhodne argumentuje.

Občianske – rešpektuje, chráni a oceňuje národnú tradíciu, kultúrne a historické dedičstvo.

Pracovné – dokáže si stanoviť ciele, kriticky hodnotí svoje výsledky a aktívne pristupuje k uskutočneniu cieľov.

Existenciálne – je schopný posúdiť hodnoty vzťahov, objavuje zmysel života a vytvára si rebríček hodnôt.

Začlenenie prierezových tém a medzipredmetových vzťahov do projektu

Medzipredmetové vzťahy:

- slovenský jazyk a literatúra
- náboženská výchova
- umenie a kultúra

Prierezové témy:

- Osobnostný a sociálny rozvoj
- Multikultúrna výchova

Veková kategória žiakov: 1. – 4. ročník SŠ (vhodné i pre žiakov 2. stupňa ZŠ).

Príprava projektu

Žiaci:

- výber vhodnej postavy zo SZ a NZ
- vyhľadávanie informácií a príprava krátkej charakteristiky vybranej postavy
- ocenenie jej hodnoty v dnešnom svete
- symbolika – najvhodnejšie prevedenie – kostým

Učiteľ:

- návrhy postáv Biblie
- pomoc pri vytváraní kostýmov

Plánovanie v spolupráci s vyučujúcimi

Spolupráca s učiteľom slovenského jazyka a literatúry – sloh na tému ***Môže biblická postava ovplyvniť život človeka 21. storočia?***

Spolupráca s učiteľom predmetu umenie a kultúra – estetické prevedenie a umelecké stvárnenie.

Forma práce žiakov

Skupinová – vyhľadávanie a návrhy biblických postáv a ich stvárnenie na karnevale

– výroba galérie biblických postáv

Samostatná práca– práca s Bibliou a internetom – príprava krátkej anotácie so zdôvodnením výberu postavy

Miesto realizácie projektu: škola

Časový plán: 15 hodín

Plán a realizácia projektu

Stručný opis aktivity	Miesto	Čas	Realizátori
1. Hodina náboženstva/náboženskej výchovy – predstavenie projektu. Návrh a výber biblickej postavy	škola	1 hod.	učiteľ a žiaci
2. Samostatná práca – získavanie informácií o biblickej postave a príprava stručnej charakteristiky	doma	2 hod.	žiaci
1. Hodina slovenského jazyka a literatúry – slohová práca na tému: <i>Môže biblická postava ovplyvniť život človeka 21. storočia?</i>	doma	2 hod.	žiaci
2. Spoločné zhodnotenie prezentovaných prác	škola	1 hod.	učiteľ a žiaci
1. Príprava a výber vhodného oblečenia	doma		žiaci
2. Realizácia – karneval	škola	4 hod.	učiteľ a žiaci
1. Vytvorenie galérie biblických postáv	škola	2 hod.	učiteľ a žiaci

Výstup projektu

Karneval

Vytvorenie galérie biblických postáv s krátkou charakteristikou (fotografie, prezentácia jednotlivých stvárnených postáv...).

Kritériá hodnotenia projektu

Slovné hodnotenie učiteľa:

- estetické prevedenie kostýmov,
- najdôveryhodnejšie stvárnenie postavy s vhodnou anotáciou,
- traja najlepší s najpresvedčivejším stvárnením a charakteristikou dostávajú odmenu.

Zúčastnených žiakov môžeme ohodnotiť motivačnou známkuou.

Úlohy zúčastnených na projekte

Učiteľ:

- príprava projektu

- výber vhodných postáv
- príprava miestnosti (hudba, výzdoba...)

Žiak:

- výber postavy
- sloh
- charakteristika postavy
- výroba kostýmu

Zoznam pomôcok a materiálno-technické zabezpečenie projektu

Biblia, ilustrovaná Biblia, dataprojektor, počítač, biblické filmy, odmeny pre výhercov, výzdoba...

Spôsob prezentácie výstupov projektu

Karneval s predstavením jednotlivých postáv a vytvorenie galérie biblických postáv na panelových nástenkách v priestoroch školy.

Archivácia projektových materiálov

Panelové nástenky s fotografiami a charakteristikou jednotlivých prezentovaných postáv na karnevale.

Opis biblickej postavy a jej hodnoty v dnešnom svete.

Vytvorenie špeciálneho vydania školského časopisu s najlepšimi prácami a fotografiami všetkých zúčastnených.

Forma zverejnenia na webovej stránke školy – možnosť hlasovania za najlepšiu masku.

Spracované podľa Bafalluy Gestí, M.: Dištančný výstup zo vzdelávania v akreditovanom vzdelávacom programe „Tvorba projektov a prezentačné zručnosti v školskom vyučovaní náboženstva/náboženskej výchovy“.

2.1.4 Otvor svoje srdce pre lásku

Charakteristika projektu (stručná anotácia)

Inšpirácia k tvorbe projektu vzišla z posolstva súčasného pápeža Františka na pôstne obdobie, ktoré predstavil ako volanie pravdy a istej nádeje k novému začiatku, zmeniť a obrátiť sa. Žiadny prejav cnosti nemôže byť veľký, ak nie je zároveň prínosom pre druhých. Utrpenie nevinných, tichých a chorých nám

nemá byť ľahostajné. A práve na tento aspekt je zameraný tento projekt. Žiaci v rámci neho pripravujú prekvapenie, malý darček, objatie, radosť, dobrú náladu tým, ktorí nemajú úsmev na tvári. Svojím svedectvom povzbudzujú chorých, postihnutých, slabých a osamelých tým, že im prinášajú nádej do života.

Ciele projektu

Pochopiť pravý zmysel pôstu svedectvom života, rozdávaním lásky, radosti a dobrej nálady najmä chorým, postihnutým, slabším a osamelým.

Kognitívny: Vysvetliť pojem pôst. Posúdiť a zhodnotiť svoje doterajšie správanie. Navrhnuť spôsob, ako dať chorým a slabým nádej.

Afektívny: Vnímať život človeka ako smerovanie k svetlu. Povzbudzovať pre život v nádeji. Uvedomiť si, že aj ja môžem byť svedkom nádeje na lepší život.

Psychomotorický: Konkrétnymi skutkami prejaviť úctu a lásku voči chorým a slabým.

Rozvoj kompetencií žiakov v projekte

Osobnostné kompetencie

- poznáva svoje slabé a silné stránky a mení svoje návyky a postoje

Komunikačné kompetencie

- žiak sa primerane vyjadruje

Kompetencie na učenie sa

- žiak sa učí hľadať a triediť informácie

Kompetencie na riešenie problému

- žiak sa zaujíma o život a problémy slabých, chorých, postihnutých

Kultúrne kompetencie

- žiak objavuje prínos kresťanstva ako cestu sebarozvoja a hľadania životného zmyslu človeka

Sociálne a interpersonálne

- žiak zaujíma pozitívne a empatické postoje, prijíma ľudí takých, akí sú

Existenciálne kompetencie

- objavuje zmysel života aj zmysel jednotlivých skutkov

Začlenenie prierezových tém do projektu

Multikultúrna výchova: žiak vníma kultúrne a náboženské prejavy, je tolerantný a empatický.

Osobnostný a sociálny rozvoj: objavuje zmysel spravodlivosti, poskytuje pomoc, má pozitívny vzťah k iným, akceptuje druhých bez ohľadu na vzhľad a výkon.

Veková kategória žiakov: projekt je určený žiakom druhého stupňa základnej školy.

Detailný opis projektu

Príprava projektu

Projekt realizujeme v jednotlivých triedach. Skôr než sa začne realizovať, je potrebné s ním oboznámiť vyučujúcich a venovať mu starostlivú prípravu.

Plánovanie v spolupráci s vyučujúcimi

Je potrebné, aby sa pre koordináciu projektu učitelia zjednotili predovšetkým prácou so žiakmi, v mieste realizácie projektu a v časovom pláne. Vyučujúci náboženskej výchovy poskytnú všetky informácie ohľadom pôstu a prevezme patronát nad dodržiavaním sebazaprení vo forme zbierky rôznych predmetov. Ostatní vyučujúci dozrú na prípravu krátkeho zábavného programu.

Forma práce žiakov

Individuálna – každý sám za seba pri dodržiavaní sebazaprenia.

Skupinová – triedu rozdelíme na skupiny po päť žiakov. Jednotlivé skupiny budú tvoriť vstupy do zábavného programu.

Miesto realizácie projektu

Doma – individuálna práca.

Škola – skupinová práca.

Časový plán

Projekt je naplánovaný na dĺžku pôstneho obdobia 40 dní (5 vyučovacích hodín).

Plán a realizácia projektu

Stručný opis aktivity	Miesto	Čas	Realizátori
Žiaci realizujú sebazaprenia počas pôstneho obdobia, realizácia pôstnej zbierky darčiekov	doma, škola	40 dní	žiaci, učitelia
Výroba škatuľky, v ktorej bude ukrytý darček	škola	1 vyučovací hodina	žiaci
Príprava krátkeho zábavného programu pre deti, ktorým je určená pôstna zbierka	škola, doma	2 vyučovacie hodiny	žiaci, učitelia
Realizácia pripraveného programu a odovzdanie pôstnej zbierky pre deti I. stupňa na škole s telesným postihnutím	škola	2 vyučovacie hodiny	žiaci, učitelia

Výstup projektu

Vyhotovenie darčeka – škatuľky, v ktorej sú predmety, ktoré si odopreli počas pôstneho obdobia (cukríky, keksíky, čokoládky).

Kultúrny program – spev, recitácia, tanec.

Odovzdanie vyhotovených darčiekov deťom na škole s telesným postihnutím, odovzdanie darčiekov detským domovom, domovom dôchodcov a pod.

Kritériá hodnotenia projektu

Zo strany učiteľa:

- slovné hodnotenie – za sebazaprenia,
- známku – za obsahovú stránku kultúrnej vložky.

Zo strany žiakov – sebahodnotenie v dodržiavaní sebazaprení.

Zo strany detí s telesným postihnutím – potleskom a úsmevom.

Úlohy zúčastnených na projekte

Cvičiť sa v sebazaprení a formovaní pevnej vôle.

Príprava a výroba darčiekov.

Tvorba a príprava programu.

Zoznam pomôcok a materiálo-technické zabezpečenie projektu

Cukríky, čokoládky, keksíky, farebný papier, lepidlo, nožnice, CD prehrávač, CD disk, USB, fotoaparát.

Spôsob prezentácie výstupov projektu

Návšteva a vystúpenie na susednej škole.

Fotodokumentácia akcie na nástenke.

Archivácia projektových materiálov

Zaznamenať akciu do kroniky školy spolu s fotodokumentáciou.

Spracované podľa Milkovičová, H.: Dištančný výstup zo vzdelávania v akreditovanom vzdelávacom programe „Tvorba projektov a prezentačné zručnosti v školskom vyučovaní náboženstva/náboženskej výchovy“.

2.1.5 Modlitby v liturgickom roku (individuálny projekt)

Charakteristika projektu

Projekt je určený žiakom 5. – 9. ročníka ZŠ, predovšetkým cirkevnej základnej školy a je naplánovaný na obdobie školského roka, približne od novembra do júna.

V prvej časti projektu si žiaci osvojujú vedomosti o členení liturgického roka. Jednotlivé časti liturgického roka včleňujú do aktuálneho školského roka.

V druhej etape žiaci zapisujú aktuálne modlitby veriacich v jednotlivých častiach liturgického roka v rámci bohoslužieb, v rámci osobných modlitieb i v rámci ľudových pobožností. Žiaci sa pravidelne zúčastňujú predovšetkým na nedeľňajších bohoslužbách a pozorne vnímajú modlitby veriacich najmä pred a po skončení bohoslužieb. Nakoľko je to možné, zúčastňujú sa aj liturgických a ľudových pobožností mimo svätých omší a zapájajú sa do modlitieb, ktoré sú obsahom pobožností. Vedomosti o týchto modlitbách získavajú z modlitebnej knihy, najnovšieho modlitebníka, ale aj rozhovormi s rodičmi, so starými rodičmi, katechétmi, animátormi či inými ľuďmi z farnosti.

Názvy jednotlivých modlitieb si zapisujú do vlastných prehľadných tabuliek. Zhotovujú si tiež prílohy, v ktorých zhromažďujú texty poznávaných modlitieb a ktoré si primeraným spôsobom osvojujú (učia sa spamäti).

V tretej časti žiaci prezentujú svoje projekty na hodine náboženstva: vyplnené tabuľky a zhotovené prílohy.

Poslednou časťou je vzájomné predstavovanie jednotlivých modlitieb, ktoré žiaci zaregistrovali a ktoré si zapísali do svojich vlastných tabuliek. Žiaci sa

snažia pokračovať v poznávaní jednotlivých modlitieb aj po ukončení projektu, a to najlepšie hneď v ďalšom školskom roku.

Projekt možno s tými istými žiakmi opakovať aj v každom nasledujúcom postupnom ročníku, porovnávať a postupne dopĺňať získané vedomosti. Výstupom z projektu môže byť výstavná nástenka s vyplnenými tabuľkami a zhotovenými prílohami v každej triede. Nástenka s najpresnejšími projektmi, najprehľadnejšími modlitbami a estetickými prvkami môže byť umiestnená v náboženskom kútiku školy, pri školskej kaplnke alebo na chodbe školy.

Ciele projektu

Projekt vychádza z potreby spájať vyučovanie katolíckeho náboženstva na katolíckej škole s praktickým náboženským životom, najmä so životom modlitby. Počas školského roka sa so žiakmi katolíckej školy často modlíme modlitby typické pre dané liturgické obdobie: Anjel Pána v advente, Raduj sa, nebies Kráľovná vo veľkonočnom období, ruženec v októbri a pod. Niektorým žiakom sú tieto modlitby cudzie. Preto má tento projekt niekoľko dôležitých cieľov:

v oblasti kognitívnej

žiak má

- osvojiť si a obsahovo rozlišovať pojem liturgický rok
- nadobudnúť prehľad o modlitbách, ktoré sú súčasťou liturgického roka a pre každého katolíka by mali byť známe
- prakticky si osvojiť aspoň niektoré modlitby (dokázať sa ich naučiť napamäť)

v oblasti afektívnej

žiak má

- prepájať nadobudnuté školské náboženské vedomosti s osobným vzťahom k Bohu, najmä so životom modlitby
- vytvárať si vzťah k náboženskému životu v rámci kostola a farnosti
- upevňovať svoje poznávacie schopnosti a osobnú vôľu

v oblasti psychomotorickej

žiak má

- vedieť prakticky používať modlitebnú knižku
- vedieť vybrať aktuálne vhodné modlitby v danom liturgickom období
- zapájať sa do modlitieb v škole či v kostole formou predmodlievania sa

Rozvoj kompetencií žiakov

Daný projekt napomáha rozvoj viacerých kompetencií.

Kompetencie osobnostné

Žiak

- duchovne rastie, lebo sa viac zaujíma o modlitbu
- chodí častejšie do kostola, lebo zisťuje, čo a kedy sa ľudia v kostole modlia
- je pozorný a vnímavý v kostole, lebo musí niečo pozorovať a zapamätať si
- rozširuje si svoje náboženské vedomosti, lebo sa učí modlitby naspamäť
- cvičí si vôľu a sebadisciplínu, lebo uvedené činnosti musí vykonávať pravidelne a dlhšie obdobie

Kompetencie na učenie sa

Žiak

- si uvedomuje svoj doterajší štýl modlitieb a motivuje sa k poznávaniu nových modlitieb
- nadobúda nové poznatky (nové modlitby) a porovnáva ich s doterajšími vedomosťami (s modlitbami, ktoré už pozná)
- poznáva zmysel a cieľ učenia sa – aby mohol s cirkvou prežívať liturgický rok aj formou príslušných modlitieb v každom čase liturgického roka
- trénuje si pamäť, keď sa učí spamäti nové modlitby

Komunikačné kompetencie

Žiak

- aktívne počúva a analyzuje obsah nových modlitieb
- účelne komunikuje s rodičmi, starými rodičmi, animátormi, farníkmi, keď získava poznatky o nových modlitbách
- primerane sa vyjadruje neverbálne liturgickými postojmi a gestami pri modlitbách

Kompetencie na riešenie problémov

Žiak

- vyhľadáva nové informácie o modlitbách
- hľadá kritériá pre začlenenie modlitieb do liturgického roka
- vie zdôvodniť svoje začlenenie modlitieb

Sociálne a interpersonálne kompetencie

Žiak

- v rodinnom a farskom spoločenstve spolupracuje s inými ľuďmi, keď sa s nimi modlí a ujasňuje si získané informácie

Kultúrne kompetencie

Žiak

- poznáva obsahovú a jazykovú rôznorodosť modlitieb v súvislosti s kultúrou jazyka

Existenciálne kompetencie

Žiak

- pozitívne vníma skúsenosť s pravidelnou modlitbou ako základ svojho pozitívneho duchovného naladenia

Začlenenie prierezočných tém vzťahov do projektu

Osobnostný a sociálny rozvoj – žiak sa rozvíja po osobnostnej stránke, lebo sa prehľbuje vo svojom duchovnom a náboženskom živote a rozvíja sa tiež v sociálnej oblasti, lebo sa zapája do modlitebného života v rodinnom a farskom spoločenstve.

Mediálna výchova – žiak si rozvíja svoje vyjadrovacie a písomné schopnosti, keď zapisuje, zaznamenáva, triedi a reprodukuje informácie.

Medzipredmetové vzťahy

Slovenský jazyk a literatúra – žiak zapisuje spisovne správne znenia modlitieb.

Výtvarná výchova – žiak utvorí prehľadnú a estetickú tabuľku s včlenenými modlitbami v danom liturgickom období.

Veková kategória žiakov: projekt je určený žiakom 5. – 9. ročníka základnej školy.

Detailný opis projektu

Príprava projektu

- **v realizácii vyučujúceho sú úlohy:**
 - informovať žiakov o plánovanom projekte
 - zopakovať so žiakmi základné vedomosti o členení liturgického roka
 - zopakovať so žiakmi najznámejšie modlitby liturgického roka
 - poskytnúť žiakom základný návrh na postup pri získavaní vedomostí o ďalších modlitbách

- **v realizácii žiaka sú úlohy:**

- pripraviť prehľadnú a estetickú tabuľku o členení liturgického roka
- chodiť pravidelne na bohoslužby v nedeľu a podľa možností čo najčastejšie aj počas týždňa
- podľa možností chodiť aj na pobožnosti pred svätou omšou a mimo svätých omší
- poznávať a zapisovať do tabuľky modlitby typické pre dané liturgické obdobie
- overovať si znenie modlitieb v modlitebnej knižke, modlitebníku, príp. na internete
- overovať si v rozhovoroch s rodičmi, starými rodičmi... tradície časového zadelenia modlitieb do jednotlivých liturgických pobožností

Plánovanie projektu

Forma práce žiaka:

- žiak pracuje samostatne – urobí si tabuľku, poznáva, zapisuje a učí sa modlitby
- získané vedomosti si overuje v rodinnom a farskom spoločenstve
- pracuje väčšinou mimo vyučovania – v rámci bohoslužieb v kostole a modlitieb doma

Miesto realizácie projektu

Na začiatku trieda, potom domáce prostredie a kostol.

Časový plán a realizácia projektu

Projekt je naplánovaný na obdobie školského roka, približne od novembra do júna.

Zoznam pomôcok a materiálno-technické zabezpečenie projektu

Projekt je úplne nenáročný na pomôcky. Žiak potrebuje prakticky len poznámkový blok a potom vhodný materiál na zhotovenie estetickej výstupnej tabuľky.

Zoznam študijnej literatúry

Modlitebná knižka (najnovšie vydanie), modlitebník.

Spôsob prezentácie výstupov projektu

Žiak prezentuje svoju vyplnenú tabuľku na hodine náboženstva pred vyučujúcim a spolužiakmi. Reprodukuje spamäti modlitby, ktoré sa naučil ako nové (doteraz ich nepoznal). Vyučujúci spolu so žiakmi zhotoví z daných projektov nástenku v triede a na vhodnom mieste na chodbe školy.

Spracované podľa Kovalová, A.: Dištančný výstup zo vzdelávania v akreditovanom vzdelávacom programe „Tvorba projektov a prezentačné zručnosti v školskom vyučovaní náboženstva/náboženskej výchovy“.

Zoznam bibliografických odkazov

- HRABLAYOVÁ, L. et al., 2011. *Dôstojnosť človeka – metodická príručka katolíckeho náboženstva pre 8. ročník základných škôl*. Spišská Nová Ves: KPKC. ISBN 978-80-89538-05-8.
- HRIŇÁK, M., 2006. *Metodická príručka na tvorbu výučbových materiálov na projektové vyučovanie*. Bratislava: P – mat. ISBN 80-9694-146-1.
- HURAJTOVÁ, J. et al., 2010. *Kurikulum predmetu náboženstvo/náboženská výchova*. 1. vyd. Spišská Nová Ves: KPKC. ISBN 978-80-970549-5-3.
- KALHOUS, Z., OBST, O. et al., 2002. *Školní didaktika*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-253-X.
- KASÍKOVÁ, H., 1997. *Kooperativní učení, kooperativní škola*. Praha: Portál. ISBN 80-77178-167-3.
- PETRAŠKOVÁ, E., 2007. *Projektové vyučovanie*. Prešov: Rokus, s. r. o. ISBN 978-80-8045-463-0.
- PRŮCHA, J., 2009. *Moderní pedagogika*. 4. vyd. Praha. ISBN 978-80-7367-503-5.
- TOMKOVÁ, A. et al., 2009. *Učíme v projektech*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-527-1.
- VALENTA, J., 1993. Projektová metoda – Presahy minulosti a současnosti. In: *Pohledy. Projektová metoda ve škole a za školou*. 1. vydanie. Praha: IPOS ARTAMA. ISBN 80-7068-066-0.